

Vámos Józsefné

Óvodai ábrázolás a gyakorlatban

Ahogy visszatekintek 38 éves óvodai tevékenységemre, csodálatos világ tárul elém. A gyerekek képzelete, természetes, ösztönös megnyilvánulása az ábrázolás eszközeivel különös hangulatot varázsol az őszinte érdeklődő számára.

A gyerekek alkotásai mindig gyönyörködtettek, és számomra igen sokat mondtak, jelentettek.

A budapesti Erzsébet Királyné úti óvoda nagycsoportjával a budai várba kirándultunk a „VILI-BUSZ”-szal. A kirándulás hasonló korú társakkal egészen más hangulatot tud teremteni, mint a szülőkkel. Megfigyeltük a színesre festett házakat, hatalmas kapukat, a Mátyás-templom díszes tornyait. A gyerekek őszinte érdeklődéssel csodálták a sok szépséget. Pár nap múlva nagyon szívesen kezdték el rajzolni a várbeli emlékeket.

Zsolti, aki csöndes, átlagos kisfiú volt, nem túl gyakran rajzolt, most egy csodálatos képet alkotott. A színek harmonikus összeillesztése, az apró részletek kidolgozása lenyűgöző volt. Szinte érzékelhető volt az ódon várrészlet hangulata. Úgy gondolom, Zsolti számára nagy élmény volt a kirándulás. A részletek kidolgozása jellemző a hatéves gyerekekre, ezt tükrözte pl. a kapun levő kopogtató, az ablak rácsának pontos rajza. A siker a kisfiú önbizalmára, önértékelésére jótékony, maradandó hatást gyakorolt, s természetesen a rajzolás, festés örömteli időtöltése lett.

A történet önmagáért beszél, s igazolja a szakkönyvekből ismert tény, amely szerint az élmény az ábrázolás fontos tényezője. Érdemes elgondolkodni azon, milyen módon juttathatja élményhez a gyerekeket az óvónő. Hiszen minden gyermek más érzelmi beállítottságú, más az érdeklődési körük, azonkívül befogadóképességüket a közvetlen vagy korábbi események is nagymértékben befolyásolják. Nagyon sok múlik az óvónő személyiségén. Tudni kell lelkesedni, igazi érdeklődéssel fordulni egy tárgy, jelenség, esemény felé, hogy magával tudja ragadni a gyermekeket. Természetesen ez nem mindig sikerül, de mindig készen kell állnia a megfelelő alkalomra, pillanatra. A felkészülés, pontosabban a felkészültség, az állandó önképzés hasonlóan fontos, hiszen ismeretek birtokában adhatunk át ismereteket, nyújthatunk élményt. Az élmény olykor spontán adódik, mint pl. az első hóesés, de többnyire módot, lehetőséget kell teremtenünk rá.

A tárnoki óvoda nagycsoportosaival a helyi pékséget látogattuk meg. A vezetővel megbeszéltem, előkészítettük a terepet. A péknő nagyon nagy szeretettel fogadta a gyerekeket, akik ámultak a gépeken, a különleges környezetben. Marika néni megmutatta a dagasztást, a kelesztés helyét, és következett a kenyér és péksütemény kiformázása. Minden gyerek kötényt vagy konyharuhát kötött maga elé, kezet mostak, és kaptak egy darab tésztát, amiből (megmutatás után) kiflit, zsömlét, fonott kalácsot formázhattak. Érezték azt a tiszteletet,

ahogyan a tésztával bánik a pékmester, így nagy áhítattal kezdték készíteni a süteményeket, míg el nem fogyott a tészta.

Csodálatos látvány volt, amint kipirult arccal, óvatosan gömbölyítették, liszteték a tésztát, s boldogan helyezték a sütőlapátra. Örömteli volt a rövid várakozás is, míg a sütés tartott, mert megnéztük a raktárt, a hatalmas zsákokban várakozó lisztet, a finompékáruhoz való töltelékeket. Hamarosan érezni lehetett a friss kenyérillatot, és hatalmas örömmel fogadták a kemencéből előbukkanó illatos, rózsaszínűre sült kifliket, zsömléket, kis kenyereket. Hazafelé derűs örömmel, kicsit fáradtan, friss kiflit ropogtatva ballagtunk.

Élégedetten nyugtáztam, hogy aznap minden gyermek kellemes élménnyel, hasznos, maradandó tapasztalattal gazdagodott.

Pár nap múlva készítettem lisztgyurmát (a gyerekek kérése is volt), hiszen az örömteli eseményeket szeretik ismételni. Napokon keresztül készültek a szebbnél szebb sütemények, kiflik, zsömlék, kenyerek, kalácsok, pogácsák, melyeket kiszárítottunk, majd kifestettünk, és hosszú ideig játszottak vele a babakonyhában. Közös elképzelésünk ábrázoló tevékenységre ösztönözte a gyerekeket, ami által fejlesztő hatás alakult ki képi emlékezetükre, térbeli megjelenítésre, kézügyességükre, a finom mozgás koordinálására. A komplex hatást megfigyelhettem, mert a beszélgetésekből kitént, hogy fogalmat alkotnak a pékmesterségről, egy műhelyről, ahol folyamatában láthatták a kenyér és ropogós kifli elkészítésének módját. Reggeli közben még sokszor emlegették, hol készült a finom kifli. Személyiségfejlődésükre szintén pozitív hatással volt, hiszen tevékenyen részt vettek egy munkában, és ezt a gyakorlatban értékelhették, játékaikban rekonstruálták.

A fenti példák, valamint a sok éven át szerzett tapasztalataim azt igazolják, hogy az ábrázolás megkedveltetésében döntő szerepe van az élménynek. Ugyanis a gyermek nem külső kényszer hatására, hanem belső indítatásból rajzol, mintáz vagy fest.

Az óvónő a kisgyermek értelmi-érzelmi, fizikai képességeinek tudatában, ismeretében kezdheti a vizuális nevelést. Nem elég azonban a korcsoportra jellemzők ismerete, figyelembe kell venni az egyéni fejlettséget, képességet.

Számomra a legfontosabb út az egyéni beszélgetés, a játék, a gyermek iránti figyelem tanúsítása, a szülőkkel való gyakori beszélgetés, kapcsolattartás, s természetesen bizalmuk megnyerése. A gyermek és a szülő egyaránt nagyon érzékeny, hiszen mindkettő kissé kiszolgáltatottá válik, amint kilép a biztonságos családi környezetből. Ezt figyelembe véve kell közelednünk hozzájuk. Feladatunk, hogy a ránk bízott gyermeket családi, társadalmi háttértől függetlenül legjobb tudásunk szerint gondozzuk, neveljük. Az anya számára saját gyermeke a csoda, akit szeret, gondoz és óv. Többnyire mi, óvónők vagyunk az elsők, akik e bensőséges kapcsolatba kívülállóként belecsöppenünk. Kicsit át kell vennünk az anya szerepét és harmonikusan kell illeszkednünk a kapcsolatba. Ez nem könnyű feladat, sok türelem, empátia, elfogadás szükséges hozzá. A fenti sorok kitérőnek tűnnek, viszont meglátásom szerint az óvodai nevelés egyetlen területén sem érhetünk el eredményt, ha nem alakítunk ki megfelelő kapcsolatot a szülővel és a gyermekkel.

Robi és Renáta cigány gyerekek, négyévesen lettek óvodások. Idegenkedve nézték a rajzoló, festő, gyurmázó gyerekeket. Szinte megközelíthetetlenek

voltak. Renáta időnként elcsent egy zsírkrétát és a falat, asztalt firkálta össze, de kedves biztatásra sem volt hajlandó a munkálkodó gyerekek közé, asztalhoz ülni. Nem is érdekelte, mit mondok neki, ellenállt a biztatásnak, kérésnek. Elmentem családlátogatásra, először a szülők is értetlenül fogadtak. Tapintatos érdeklődésemmel meggyőztem őket, hogy kizárólag a gyermek érdekében történt a látogatás, egyszerűen bizalmukba fogadtak, megnyíltak. Tapasztalhattam, hogy a szerény, szűkös körülmények ellenére nagy szeretet fogja össze a háromgenerációs nagycsaládot. A családlátogatás megfejtette számomra, hogyan közeledjek a két gyermekhez. Érzelmileg máris közelebb kerültünk egymáshoz, már nem voltak elutasítóak, ellenállóak velem szemben. Nagy türelemmel kezdtem el Renáta ábrázoló tevékenységét a helyes irányba terelni. Nagyméretű rajzlapokat rendszeresítettem, hoztam a csoportszobába táblát, krétát. Ez fokozta a gyerekek ábrázolás iránti érdeklődését.

Renátára is jó hatást gyakorolt az új lehetőség: lendületes vonalai számára elegendő területet nyújtott a nagy felületű rajzlap és a tábla. Gyakran beszélgettem Renátával ábrázolás közben. Lassan a firkálásból formák kezdtek kibontakozni. Eleinte, ha megkérdeztem, mit rajzolt, festett vagy mintázott, nem felelt. Sokat dicsértem, eredményesebb munkáit kifüggesztettem a falra. A saját és mások munkáit is kezdte értékelni, megbecsülni. A dicséret, az elismerés örömmel, elégedettséggel töltötte el, nyitottabbá vált. Ez a folyamat két hónapig tartott.

November elején történt, amikor Renáta ráeszmélt, hogy rajza valamihez hasonlít, valamit ábrázol. Elmélyülten rajzolt, majd hirtelen önkéntelenül fölkiáltott: „Óvó néni, házat rajzoltam!” Együtt örültem vele, rajzát megmutattam a gyerekeknek, akik szintén elismerően nyilatkoztak. Renáta új fejlődési szakaszba lépett, rájött, fölfedezte, hogy képes valamit ábrázolni. A sikerélmény új lendületet adott neki, elmélyülten, hosszabb ideig és változatos témákat rajzolt, a színeket is bátrabban variálta. Munkáiban tükröződött, hogy megpróbálja elképzeléseit, elgondolásait megvalósítani, kifejezni az ábrázolás eszközeivel.

Robinál nehezen indult el az ábrázolás fejlődése. Rajzolni csak nehezen ült le, a gyurmázás inkább vonzotta, de legjobban a festés keltette föl az érdeklődését. Élvezte, hogy az ecset és a festék segítségével könnyedén ér el eredményt, kedvtelven kevergette a különböző színeket. A foglalkozáson eleinte – a téma megjelölésekor – többnyire azt mondta, hogy „nem tudom”. Ilyenkor biztattam, bátorítottam, más témát javasoltam, ötletet adtam neki. S bármit sikerült is alkotnia, megdicsértem, igyekeztem növelni önbizalmát. Az ötleteket, segítséget elfogadta, sőt igényelte, de a rajzolás még nem jelentett számára örömteli, felszabadult tevékenységet. Minthogy a festés jobban lekötötte, ehhez gyakrabban biztosítottam lehetőséget.

Első igazi sikerélménye is a festéshez fűződik. Beszélgetést kezdtem vele a testvéreiről, szüleiről, az otthonáról. Mint mindig, most is szívesen beszélgetett. Végül kértem, hogy fesse le a házukat. Ez a téma érzelmileg közel állt hozzá, a festés lehetősége vonzotta, így szívesen vállalta a feladatot. Sikerült a házuk formáját lefestenie, sőt olyan színekkel, mint amilyen a valóságban. Meg is magyarázta, hogy „a mi házunk kék színű és ilyen ablaka van”. Nagyon megdicsértem Robit, megmutattam festményét a gyerekeknek is. Ez a siker önbizalmat adott Robinak, szívesebben vett részt az ábrázolásban. Egy ideig

még a siker hatása alatt csak ház volt a témája, de hamarosan megjelent nála az emberábrázolás is. Az eszközöket bátran használta, a színeket gazdagabban alkalmazta, variálta. Már nem mondta, hogy „óvó néni, ezt nem tudom”, de szüksége volt a helyeslésre, elismerésre, mert gyakran kérdezgette: „Óvó néni, így jó? Ez szép?”

Anita érzékeny kislány volt, kevés önbizalommal. Év elején önként sohasem ábrázolt. A foglalkozásokon mély passzivitásba vonult, akkor sem készített semmit, ha szabadon választhatott témát, eszközt. Az ábrázoló foglalkozás tudata szinte szorongást váltott ki belőle. Nem erőltettem, nem kényszerítettem tevékenységre. Észrevettem, hogy nem közömbösségből fakad a passzivitása, mert egyre érdeklődőbb figyeli társai munkáját. Szerettem volna Anita szorongását minél előbb feloldani. Szeretettel, gyengédséggel fogadtam, amikor megérkezett az óvodába, érdeklődtem az otthoni eseményekről, családjáról. A beszélgetésben hamarosan feloldódott. Beszélt a kutyájáról, játékaikról. Később már önként, mint családi titkot, súgva mondott el olyan eseményeket, amik bizony nem örömteliek. Ez magyarázatot is adott Anita szorongásaira, s egyúttal támpontot is a vele való foglalkozáshoz. Türelmesen vártam, amíg a szemlélődésből érdeklődés bontakozik ki. Három-négy hét múlva ez is megtörtént: Anita kiszínezte a rajzlapon levő jelét, a virágot. Természetesen megdicsértem: „Milyen szépen, pontosan kiszínezted.” Néhány nap múlva rajzlapot vett elő és megpróbálta lerajzolni a jelét. Mikor észrevette, hogy közeledek hozzá, abbahagyta a rajzolást. Ez jelzés volt számomra: Anita fél a kudarctól, s önérzetét bánthatja, ha tanúja lennék sikertelen próbálkozásainak. Tehát hagytam, hogy egyedül birkózzon meg a saját maga elé tűzött feladattal. Körülbelül másfél hét telt el, amikor féltéken, bizonytalanul felém nyújtotta a rajzát. Őszinte örömet látva Anita is felszabadultan, boldogan mosolygott. Ez után az esemény után bátran fogott a munkához. Egyik legkedvesebb tevékenysége lett a rajzolás, a festés.

A vizuális nevelés számtalan lehetőséget biztosít az óvónő számára, a rajzoláson, festésen, gyurmázáson túl papírtépés, ragasztás, hajtogatás, varrás, barkácsolás a legkülönbözőbb anyagokkal. A technikák változatos alkalmazása, társítása rendkívül leköti főleg a nagyobbak figyelmét.

Gyakorlott óvónőként is sokszor szereztek meglepetést óvodásaim. Egyszer Anyák napjára készülődtünk. A reggeli gyülekezés alatt színes papírból tulipánokat hajtogattam, amiket dekorációnak szántam az ünnepre. A gyerekek érdeklődéssel ültek körém, s hamarosan ők is kértek színes lapokat. Próbáltam lebeszélni őket, ez túl nehéz, nagyon kell figyelni és pontosan hajtogatni, hogy szép legyen. Ugyanis komolyan azt gondoltam, akármilyen ügyesek a nagycsoportosaim, nem tudnak megbirkózni ilyen nehéz feladattal. Unszolásukra végül is beleegyeztem. Lépésről lépésre mutattam, magyaráztam, többnyire szóban, segítettem egy-két gyereket, akikkel együtt dolgoztunk. Nem kis meglepetésemre pontosan, szépen haladtak, és megszülettek az első gyönyörű tulipánok. A később érkezők is kedvet kaptak, s tovább folyt a tulipánok készítése. Nem volt elég a délelőtt, így másnap is folytattuk, hiszen minden gyerek szeretett volna hajtogatni. Rengeteg tulipán készült, a termet nagyon szépen feldíszítettük, amire nagyon büszkék voltak, főleg mikor minden gyerek, minden felnőtt megcsodálta és dicsérte. A barkácsolás elmélyült munkára ösztönzi a gyerekeket. Természetesen nagyon jól át kell gondolnunk és elő kell készíteni.

Sokféle anyagra van szükség, melyeket folyamatosan gyűjtöttem. A gyűjtőtevéseben a gyerekek és a szülők egyaránt kivették a részüket. A nyári vakáció után gyakran érkeztek a gyerekek kagylókkal, csigaházakkal, érdekes színes kaviccsokkal. Az őszi kirándulásokról gazdag zsákmánnyal tértünk haza. Kincseink egy részével a természetsarkot díszítettük az évszaknak megfelelően, a többit pedig elraktároztuk. A szülőket is jól be lehetett vonni ebbe a feladatba. Szívesen hoztak színes maradék anyagot, papírokat, gyümölcsöket, zöldségeket és egyéb terméseket, dobozokat, fonalakat, magvakat. A gyerekekkel együtt nagyon kedveltem a zöldségfélékből való barkácsolást, fantáziájukat rendkívül megmozgatták a különböző színű, formájú anyagok. Néhány javaslattal, kevéske segítséggel nagyon ötletes figurákat hoztak létre, így pl. sárgarépa rókát, dióhéjból teknőst, krumpliból sünit stb.

A szülőkkel való kapcsolat elmélyítése érdekében közös barkács-délutánokat szerveztem. Ehhez legalkalmasabb időpontnak az őszi évszakot láttam, amikor bőven kínálja magát a sok termés, zöldségfélék, magvak. Eleinte kicsit tartottam attól, hogy a szülők esetleg nem tartják fontosnak, azonban kellemesen csalódtam. Néhány lelkes anyuka már napokkal előbb hozta ugyancsak lelkes gyermekével az összegyűjtött anyagokat. Volt, aki saját ötletét vázolta le egy papírra, más barkácskönyvet hozott tartós használatra. Egy-két nappal az esemény előtt már lázas készülődés folyt, a gyerekek komoly tárgyalásokat folytattak egymás között, mit fognak hozni és készíteni, mikor érkezik az anyu vagy az apu. Készítettem egy tervezetet rajzokkal, néhány technikai megoldással, és kiegészítőket papírból, textilből.

Előkészítettem az eszközöket, a már meglévő anyagokat. Külön tartókba kisebb-nagyobb tálakra kerültek az ollók, ceruzák, papírok, textilek, ragasztók, hurkapálcák, apróbb (bab, kukorica, mogyoró, makk), nagyobb (dió, gesztenye, fenyőtoboz, tök, sárgarépa, hagyma stb.) termések. Kora délután átrendeztem a termet, hogy az asztalon elférjenek az anyagok, eszközök, és a munka számára is legyen elegendő hely. Idejében megérkeztek a vendégek, tizenkét szülő, köztük két apuka és egy nagymama, azonkívül kisebb-nagyobb testvérek. Mindenki kényelmesen el tudott helyezkedni, és az eszközök is hozzáférhető helyre kerültek. Csupán egy rövid tájékoztatót kellett tartanom, néhány figura elkészítését röviden bemutattam, közreadtam a terveket és a könyveket. A munka máris elindult. A szülők szinte kész ötletekkel jöttek, a gyerekek pedig már napok óta tervezgettek, és a különféle anyagok láttán még újabb dolgokat találtak ki. Az anyukák, apukák és a nagymama éppoly elmélyülten dolgoztak, mint a gyerekek. Néhány gyerek az anyuval együtt készítette művét, mások önállóan, az anya és a gyerek is saját elképzelését valósította meg. Sok gyerek pedig hozzám jött segítségért vagy kérdésével, kérésével. Olyan meghitt, tevékeny együttlét alakult ki, ami számomra szinte megható volt. Néha felhangzott egy vidám nevetés, megjegyzés, szóval a hangulat derűs, felszabadult volt, ugyanakkor elmélyült munka folyt.

Tündéri állatfigurák, mesefigurák készültek. Így pl. dióhéjból teknős, katicabogár, dísztekből bohóc, vitorlás hajó stb. Az elkészült tárgyakat kiállítottam az óvoda folyosóján, a gyerekek nem kis büszkeségére. Írtam egy cikket és fényképekkel illusztráltam, amely a helyi lapban megjelent. Ez utóbbit, azt hiszem, a szülők olvasták büszkélkedve.

Végiggondoltam, mit jelentett számomra a barkácsdélután. Érzelmileg mindenkire pozitív hatást gyakorolt, elsősorban a gyerekekre, hiszen anya, apa, nagymama ott ült a kicsi széken az ő óvodájában. Sikerélményhez jutott mindenki, hiszen a feladat teljesíthető volt és az eredmény meglegedést hozott. A közös örömteli, elmélyült munkálkodás építő hatást fejtett ki a gyerekek személyiségére, megismerték a különböző tulajdonságú szerves anyagokat, gyakorolták a technikai megoldásokat, ragasztást, tűzést, kiszúrást. Fejlődött fantáziájuk, fölfedezéseket tettek, kitalálták, hogy egy termésből mit készíthetnek, mihez hasonlít. Kézügyességük, finom mozgásuk, az érzékszervek koordinálása szintén fejlődött. Esztétikai élményben volt részük, a természetes anyagok, termékek eleve szép látványt nyújtottak, s az alkotások szintén gyönyörűek voltak. A szülők-gyerekek barkácsdélutánját több éven keresztül megismételtem, mondhatnám, mindig hasonló sikerrel. Számomra rendkívül nagy jelentősége volt pedagógiai feladataim, céljaim elérésében. Mindannyiszor mélyült a kölcsönös bizalom a hármass kapcsolatban, s a gyerekek és szülők érezték, hogy az óvoda értük van, az óvoda a mi óvodánk. Szerénytelenség nélkül mondhatom, hogy ezek a délutánok sikeresek voltak, nagy energiával, lendülettel töltöttek fel és segítettek a további munkámban.

Természetesen nem csak eredményességről számolhatok be. Gyakran éreztem hiábavalónak, eredménytelennek próbálkozásaimat. Ilyenkor szakkönyveket, folyóiratokat tanulmányoztam, kerestem a hibát, az új megoldást. Ez különösen abban az időben fordult elő gyakran, amikor az óvodai nevelési program kötött foglalkozásként írta elő az ábrázolást. A nagy létszámú csoportban képtelenség minden gyerek érdeklődését kellő mértékben felkelteni. Sokszor tapasztaltam, hogy egy gyerek szívesebben játszana vagy szeretne kimeni az udvarra. A gyerekek fejlődési üteme nagyon különböző, tehát elvárásaink sem lehetnek azonosak. Előfordul, hogy egy-egy gyerekkel nehezen lehet megkedveltetni az ábrázolást. Meg kell találni azt az egyénre szabott módszert, amelynek segítségével fel tudjuk kelteni érdeklődését az ábrázolás iránt. Sok esetben ez lassú, kitartó munkát igényel. Többnyire az okot és a magyarázatot is meg lehet találni.

Gergő átlagon felüli értelmi képességű és intelligenciájú kisfiú, jó modorú, elfogadó és megértő, társaival és felnőttekkel egyaránt. Részt vett az ábrázoló tevékenységekben, de nem nagy kedvvel, és mindig gyorsan befejezte, mintha csak az a szándék vezérelte volna, hogy az elvárásnak eleget tegyen. Az is feltűnt, hogy rajzain, festményein sötét színek, főleg a fekete dominált. Az agyagozás és a papírmunkák, vágás, ragasztás jobban lekötötték a figyelmét, ezeket a helyzeteket használtam ki ahhoz, hogy együtt tevékenykedjek vele, illetve mellette, és beszélgetésünk alapján választ kapjak kérdéseimre. Észrevettem, hogy időnként túl közelről nézi a tárgyakat, olykor szaporábban pislog. Az anyukának elmondtam észrevételeimet, aki szintén felfigyelt hasonló dolgokra, és már tervezte, hogy elviszi a fiát szemorvoshoz. Kiderült, hogy Gergőnek szemüvegre van szüksége, amit az első perctől kezdve szívesen viselt. Mintha kinyílt volna számára a világ, tartós, mély barátságokat kötött, élénkebb lett, és hamarosan önként, kedvvel kezdett rajzolni, festeni, munkái kiszínesedtek. Sajnos súlyosabb egészségügyi probléma is előfordult gyakorlatom során. Patrik szintén nem szívesen vett részt rajzolás, festés, gyurmázás tevékenységekben.

Buzdításra azért elkezdett rajzolni vagy festeni, kissé nehézkesen, az eszközöket segítség, javítás ellenére sem tudta helyesen fogni. Vonalvezetése labilis, véletlenszerű volt még négy-öt évesen is. Az anyukának többször felhívtam a figyelmét erre, végül kifejezetten ajánlottam, hogy vigye el szakorvoshoz. Hosszú vizsgálatok során komoly mozgásszervi betegséget állapítottak meg. Ha az óvónő valamire választ keres, kutatja a gyermek viselkedésének okát, jelen esetben az ábrázoláshoz való negatív hozzáállást, elsősorban az esetleges egészségügyi problémákat kell kizárnia.

A pszichikai okok felderítése tapintatos, körültekintő munkát igényel. A gyermekhez közel kerülve, bizalmas viszonyt kialakítva csaknem minden esetben megtalálhatjuk az okokat. Ebből kiindulva szakmai ismeretünk birtokában léphetünk. Esetenként külső segítségre is szükség van, pl. pszichoterápiára, melyet csak a szülő egyetértésével, beleegyezésével lehet alkalmazni. A gyermek passzivitását, ellenállását okozhatják lelki sérülések, traumák.

Ádám négy és fél évesen egy másik csoportból került hozzám. Sajnos korábbi óvónénijei nehezen kezelhető, rossz, engedetlen gyerekként tartották számon. Az úgynevezett problémás gyerek számomra egy szakmai kihívást, próbatételt jelentett. Ádám esetében úgy gondoltam, az a helyes, ha a saját meggyőződésemből indulok ki. Szeretettel, előítéletek nélkül fogadtuk a kisfiút, felnőttek, gyerekek egyaránt. Az új környezet, a légkör jó hatással volt rá, gyorsan beilleszkedett a csoportba, jól és nyugodtan játszott. Az ábrázoló tevékenységeken szívesen részt vett. Fantáziája szárnyaló volt, mindig túlradó magyarázatot fűzött munkáihoz. Munka közben viszont szertelen, kapkodó volt, nem tudott elmélyülni a tevékenységben. Gyorsan elkészült, de az eredmény nem tükrözte értelmi képességeit, dús fantáziáját, és a korának megfelelő átlagos színvonalat sem. Gyakran leültem mellé, együtt dolgoztunk, beszélgettünk. Nagyon szívesen válaszolt minden kérdésemre, sőt igen nagy közlésvágy élt benne. Élvezte, ha csak vele foglalkozott az óvónéni, legszívesebben kisajátított volna. Rajzolás, festés közben megfigyeltem, hogy Ádám feszült, szinte görcsös a mozgása. Többnyire csak egyetlen színnel dolgozott. A dicséret nagyon hasznosnak bizonyult, mint minden gyereknél, nagyon hálás volt érte, s szorongását némileg oldotta.

Tornához való készülődés közben a vállán, mellkasán sebhelyeket fedeztem föl. Elmondta, s az anyuka megerősítette, hogy kétéves korában leforrázta magát, ami nagy fájdalommal, hosszú kórházi kezeléssel járt. Igaz, nem vagyok hivatott megállapítani, de véleményem szerint ez a fizikai sérülés, fájdalom lelkileg is nagyon megviselhette. A szülőkkel megegyeztünk, hogy hasznos lenne pszichológushoz fordulni, ami meg is történt. A pszichológussal kölcsönösen informáltuk egymást, s együttes erővel sikerült eredményre jutni. Ádám lassan nyugodtabb, ezáltal türelmesebb lett. Az ábrázoló tevékenységben egyre jobban elmélyült, szép, gondos, színes, változatos rajzokat, festményeket produkált.

Sokszor éreztem, hogy hihetetlenül könnyű a dolgom, hiszen csak a feltételeket kell megteremtennem, lehetőséget nyújtanom, és megfelelő hangulatot az ábrázoláshoz, s legtöbbször ez így is van. A gyerekekben már háromévesen nagy a megismerési vágy, a kíváncsiság, az érdeklődés az új és érdekes dolgok iránt. Fényesen bizonyítja ezt a kiscsoportosok érdeklődése a festés iránt. Ha nagyobb létszámú csoporttal dolgoztam, számolni kellett azzal, hogy minden

gyereket vonz a festés, tehát alaposan elő kell készíteni a munkálatokat. (Elegendő legyen a festék, az eszköz és a hely, amit szükség esetén még gyorsan, könnyedén lehet bővíteni.) Nemcsak a szép színek ragadják meg a gyereket, hanem számukra fontos a könnyen elérhető eredmény, a sikerélmény.

Hasonló örömet nyújtottak a nyomatkészítések. A krumpliból készült dúcok könnyen kezelhetők a kiscsoportosok számára is. Meglepettséggel, ujjongással fogadták az előbukkanó színes formákat, mintákat. A középső és nagycsoportosok szívesen kiegészítették ceruza- vagy zsírkrétarajzzal is. Számukra műanyag lapból – nyomdázásra alkalmas – készítettem változatos dúcokat, például csigaformát, tengeri csillagot, halakat, virágokat, mértani alakzatokat. Ezek segítségével, valamint rajzos kiegészítéssel remek képek, díszítómunkák készültek. Csodálatos vízi világ, tarka virágos mezők, rétek, szépen díszített papírból kivágott terítők, kancsók, ruhák. A nyomatkészítés azokat a gyerekeket is aktivitásra serkentette, akik egyébként vonakodtak az ábrázolástól. Nagyon jól alkalmazható a nyomatkészítés csoportos, közös tevékenységre, alkotásra is. Az együttes munkálkodás különös élményt jelentett mindannyiunk számára, hiszen a gyerekek megbeszéltek elképzeléseiket, alkalmazkodtak egymáshoz, kiegészítették egymás munkáját és együtt örültek az eredménynek.

Az udvaron is bőven találtunk alkalmat az ábrázoló tevékenységek gyakorlására. Főleg nyári időszakban csaknem mindig biztosítottam lehetőséget rajzolásra, olykor festésre, esős idő után a nedves talaj szinte ösztönözte a gyerekeket a talajrajzra. Sokszor szinte az egész csoport a földön guggolva dolgozott. A gyerekek nagyon szeretik, ha az óvó néni együtt rajzol, fest, mintáz, barkácsol velük. Ezt mindig örömmel tettem, nemcsak kötelességtudatból, hogy példát mutassak, hanem mert szerettem az ábrázolást, a gyerekekkel való foglalkozást.

Óvodáskorban az esztétikai nevelés éppoly fontos, mint a nevelés más területe, hiszen itt alapozzuk meg, formáljuk a gyermek ízlését. Igen fogékonyak a szép iránt, ezt kell fejlesztenünk, jó irányba terelnünk. Az óvodai élet során rendkívül sok lehetőség nyílik a gyerekek esztétikai érzékének fejlesztésére. Az óvoda külső és belső környezete nagy hatást gyakorol az óvodába lépő kisgyerekekre. Ezt az első találkozást nagyon fontosnak tartottam. Arra törekedtem a csoportszoba kialakításánál, hogy a funkciójának betöltésén túl kellemes, jó benyomást keltsen a kicsikben. A berendezés mellett a játékok elhelyezése és a díszítés adja meg a szoba hangulatát. A díszítésnél ügyeltem arra, hogy ne legyen zsúfolt, kevés, de esztétikus tárgy kerüljön a bútorokra, a falra. Kellemes, szép feladatunknak tartottuk az élősarok berendezését, ahol az egyénekenként és közösen gyűjtött termések, virágok, ágak, kavicsok, csigák is helyet kaptak. Az évszakoknak megfelelően felújítottuk, gondoztuk. Ősszel piros csipkebogyó-, galagonyaágakat helyeztünk a vázába, fonott kosárba makkot, gesztenyét, diót, mogyorót és illatos gyümölcsöket. Télen faág, fenyőgally, száraz virágcsokor foglalta el a helyüket. Tél vége felé, hogy üde zöld színfoltot varázsoljunk, kukoricát, búzát csíráztattunk, majd aranyvessző- és gyümölcsfaágakat hajtottunk. Tavasszal virágok öltöztették színesbe az élősarkot. A gyerekek nagy örömmel vettek részt a rendezgetésben és gyakran nézegették, gyönyörködtek benne. Szeretem a természetet, és ezt igyekeztem a gyerekekben is kialakítani. Nagyon sokszor kirándultunk rétre, patak partjára, domboldalakra. Kirándulá-

sainknak tartalmat adtunk, célokat tűztünk ki. A patakba papírhajót engedtünk és hosszan néztük útját. Megfigyeltük a vízben csapatostul úszó apró halakat, amint a nagyobb folyó felé úsztak. Nyitottak a gyerekek a műalkotások befogadására is. Öt-hat évesekkel megnéztük Reich Károly kiállítását, a Kovács Margit Múzeumot, az Iparművészeti Múzeumot, amelyeket érdeklődéssel, tisztelettel tekintettek meg. Egy-egy ábrázolás motivációjaként gyakran mutattam be műalkotások reprodukcióit, amelyek szintén megnyerték a gyerekek tetszését. A vizuális és esztétikai nevelés szorosan kapcsolódnak egymáshoz. Ha a kisgyermek képes fölfedezni, meglátni a szépet a természetben, az emberi alkotásokban, formálódik ízlése, fejlődik esztétikai érzéke, mely a saját alkotásaiban is tükröződik.

KLCSIK PÉTER (12 ÉVES)
DÓZSA A TÜZES TRÓNON (1514)